HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים נלוה. אחד ערב ואחד קבלן לא יפרע אלא מן הלוה: **במשנתנו.** ולא בברייתא: **חוץ מערב.** משנה זו אלא יפרע מן הקבלן ואע"פ שיש נכסים ללוה כרבנן: **ולידן.** במי שאחזו במסכת גיטין [עד.]: **וראיה אחרונה.**

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה אחד זה ואחד זה לא יפרע מהן [6]אמר רבה בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה אמר רב הונא הלוהו ואני ערב הלוהו ואני פורע הלוהו ואני חייב הלוהו ואני [3](נותן) כולן לשון ערבות הן תן לו ואני קבלן תן לו ואני פורע תן לו ואני חייב תן לו ואני [3](נותן) כולן לשון קבלנות הן איבעיא להו הלוהו ואני קבלן תן לו ואני ערב מאי אמר ר' יצחק לשון ערבות ערבות לשון קבלנות קבלנות רב חסדא אמר כולן לשון קבלנות הן בר מהלוהו ואני ערב רבא אמר [4]כולן לשון ערבות הן בר מתן לו ואני נותן א"ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמר אבא תן לו ואני נותן אין למלוה על הלוה כלום [5]ולא היא לא מיפטר לוה מיניה דמלוה [6]עד שישא ויתן ביד ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי [3][דלוה] מקמי דלתבעיה ללוה סלקיה רב חנין בריה דרב ייבא אמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מילתא אי לאו רב חנין בריה דרב ייבא קסבר [7]נכסיה דבר אניש אינון מערבין יתיה ותנן [8]המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב וקי"ל לא יתבע ערב תחלה [9]ההוא ערבא דיתמי דפרעיה למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי א"ר פפא [10]פריעת בע"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר [11]אימר צררי אתפסיה מאי **מקמי** דלודעינהו ליתמי בו'. מיהר לפרוע ולא הודיעם אם ירלו לפרוע לו כלום שאם היה מודיעם שמא היו פורעין[A] מיהו אם לא היו רוצים לפרוע נפרע מן הערב דהיינו אין לו נכסים ללוה דודאי אם אין לו נכסים [12](שאין) יכול הערב לדחותו עד אחר שיסכיר עצמו ויקנה נכסים מה לי אם ידחה אותו עד שיגדלו היתומים מה לי אם ידחה אותו עד שיסכיר עצמו: [13] **ואם** כתב בו התקבלתי. שכתב בעל חוב כן גובה בשלמא לרב הונא משכחת לה בשחייב מודה לליכא למיחש לצרר אלא לרב פפא היכי משכחת לה וא"ת אי בשחייב מודה אפי' לא כתב התקבלתי ויש לדחות דכי לא כתב התקבלתי להכי לא גבי מיתומים דמיישי' שמא לא גבה המלוה ממנו ומשני שאני התם דלהכי כתב ליה התקבלתי דליהוי כחיב אליס וליהוי כמלוה בשטר וכן גרס רבינו חננאל משכחת לה בשחייב מודה ומפרש כדפריש דאליס משום דהוי [14]בשטרא וקשיא לן דבערכין פ' שוס היתומים (דף כב: ושם) מוכח דאיירי רב הונא ורב פפא במלוה בשטר דפריך התם שוס היתומים ל' יום בשלמא לרב הונא מוקי לה בשחייב מודה אלא לרב פפא במאי מוקי לה אמר לך רב פפא איבעית אימא בכתובת אשה משום חיגא אבל בבעל חוב בשטר לא מצי מוקי לה אלא מיירי ודאי אפילו בשטר ועוד קשיא כיון דמוקי מילתיה במלוה על פה א"כ אפילו בני מיעבד מצוה נינהו נמי אין לגבות מהן דטוענין ליורש שפרע שהאב היה נאמן לומר פרעתי ואפילו גדולים נינהו פטורין מהאי טעמא ועוד מאי משני דלהכי כתב ליה התקבלתי דהוי כמלוה בשטר מה יש לו לכתיבת המלוה להועיל לערב לגבות מיתמי מאחר שהלוה לא כתב כלום והיה נראה לפרש דאם כתב בו התקבלתי גובה היינו אם כתב בשטר התקבלתי מן הערב שכך כתב הלוה גם לערב בתוך השטר ליפות כחו לדוחקו ולפטרו לשלם חובו למלוה אף אם לא יתבענו המלוה עדיין גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע ניחא דאיהו חייש לצררי והכא ליכא למיחש לצררי דכיון שכתב גם לערב התקבלתי ועשאו כמלוה לתבעו מעצמו אין רגיל להתפיס צרר למלוה אבל בריש אין גובה משום דחיישי לצררי דלמא אתפסיה למלוה ואע"פ שיש ערב וזה אין לחוש בכתב לו התקבלתי דלמא אתפסיה צרר לערב שאין רגילות להתפיס ליה צרר כדאמרינן לקמן דבעובד כוכבים ליכא למיחש לצררי אלמא אין מתפיס לערב דאם כן ניחוש שמא התפיס לערב ואפילו למאן דפריך אדרבה כו' [15] אי לאו דאתפיס צרר לערב לא הוה מקבל לערב כדפי' בקונטרס הכא מיהא לא מתפיס לא למלוה ולא לערב אלא לרב פפא קשיא הא לאו בני מיעבד מצוה נינהו שאני התם דלהכי כתב לו התקבלתי שיהא לו כח לגבות מן היתומים ושעבד

ערב תחלה. אין נכון להטריח את הערב חנם דלמא מפלי ליה לוה והוא הדין לנכסי דאינם למה נזקל בנכסיו להוריד בהן את המלוה חנם שמא יסלקנו לוה במעות ולא יצטרך לירד בנכסיו: **הוה ערבא דיתמי.** אביהם לוה בחייו וזה נעשה ערב למלוה בשבילו ולאחר מותו פרע הערב תחלה מקמי דנתבעינהו ליתמי כלומר משלו פרע ולא משל יתומים שלא הספיק לתבעם ועתה חוזר עליהם ותובעם: **פריעת בע"ח מצוה.** הערב עתה נעשה בע"ח ומלוה על פה הוא ומצוה לפרעו ואם יתומים פחותים מי"ג [16] דלאו בני מיעבד מצוה נינהו וכי גדלי לישתעי דינא בהדייהו כדאמר בחזקת הבתים (לעיל נג.) גבי עובדא [17] דרבה בר ארשום: **רב הונא בריה דרב יהושע אמר.** לעולם יתמי בני מיעבד מצוה נינהו כדאמר בערכין בפרק שוס היתומים (דף כב.) יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו אלא היינו טעמא דלא גובה ערב מיתמי עד דגדלי וידעו לטעון ולחזור אחר דינם דאיכא למימר אימור צרר אתפסיה אביהם למלוה בחייו לפטור את הערב והלכך [18] על מלוה על פה איכא למיחש דלמא פרעיה אבוהון בחייו ואע"ג

דקיי"ל לקמן בפירקין [קטו.] מלוה על פה גובה מן היורשין הני מילי כגון דשמתוהו ומית בשמתיה אי נמי כשחייב מודה. ופסקינן לקמן [ע"ב] הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דלא חיישינן למימר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אלא בכל חוב שאנו יודעין שלא פרעו אביהם בחייו או שאין אנו יודעין אלא שאמר אביהם תנו נותנין כדפסקינן בערכין [כב:] ואין ממתינין עד דגדלי כדשלחו מתם דהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע [ע"ב]. ורבא נמי דפסק בערכין [שם:] הלכתא דאין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהן ואם אמר תנו נותנין נראה בעיני דלא פליג אדרב הונא [19] כיון דחייב מודה כמאן דאמר תנו דמי ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי רב הונא איירי בחייב מודה אף על גב דלא אמר תנו ורבא איירי באומר תנו אף על גב דאין חייב מודה וכל הני גדייתן ממקרקעי דיתמי. ונראה בעיני דבזמן הזה דליכא מקרקעי כל כך אע"ג דקיי"ל [כתובות נב.] מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח בזמן הזה דיש לגבות ממטלטלי דשבח להון אבוהון כמו שתקנו הגאונים בכתובת אשה דפסקינן הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי ואפילו הכי נהגו לגבות ממטלטלי ומביא אני ראיה מהוא דכתובות (דף סז.) דאמרינן דמחוזא דאשה גובה כתובתה מהם משום דאסמכתייהו עלייהו והוא הדין לבעל חוב דגבי מטלטלי דיתמי היכא דידוע לנו שאביהן היה חייב לזה וכן הלכה למעשה דהא אמרינן לקמן [קטו.] מלוה על פה גובה מן היתומים כדי שלא תגעול דלת בפני לוין ואי ממטלטלי דשבח להון אבוהון לא גובה אין לך נעילת דלת גדול מזה דהא לא שכיחי לן מקרקעי: מאי

כלום אבל אי היה בשטר היו מחויבין לפרוע; ורב הונא בריה דרב יהושע. אמר להכי לא פריעי יתמי כלום לערב דאימור אביהן קמי דמת שמא אתפסיה צרר למלוה כשיעור

מסורת הש"ס

א) ב"ק סט. כתובות עז. סנהדרין לא.: גיטין לח. עה. [נ"מ לח: בכורות כד.], ב) [ל"ל אתן], ג) רש"ל, ד) [בכורות מח.], ה) [עיין קצה.], ו) [כתובות פו. מרכין כב.], ז) [גי"מ דרבא], ח) [ל"ל כלן], ט) רש"ל מ"ז [ועי' רש"ש], י) שיך לע"ב.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה וראיה וכו' של ראיה כל זמן כל"ל ותיבת זו נמחק: (ב) ד"ה בר ממן וכו' ומשמע קבלנות: (ג) ד"ה פריעת וכו' מי"ג לאו כל"ל ותות ד' נמחק: (ד) ד"ה רב הונא הונא כו' דכיון דחייב מודה וכו' וכל הני גביות היינו מקרקעי וכו' דבזמן הזה כיון דליכא: (ה) תוס' ד"ה ואם וכו' דהוי בשטרא וקשיא: (ו) בא"ד למאן דפריך אדרבה כו' וכדפי' בקונטרס דאי לאו דאתפיס צרר לערב לא הוה מקבל ליה בערבות הכא מיהא כל"ל:

מוסף רש"י

לא יפרע מן הערב. תחלה עד שיתבע את הלוה לדין ויתיאשהו ב"ד ואם אין לו מה לשלם אז יפרע מן הערב (לעיל קנג.). לא יתבע ערב תחלה. עד שיתבע מן הלוה ולא יהא לו מה לפרוע (בכורות מח.). פריעת בעל חוב מצוה. מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב הן לדק, שיהא הן שלך לדק ולאו שלך לדק (כתובות פו. ע"פ ב"מ מט.). ויתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו. דקטנים הן, אלא יתמין עד שיגדלו (ערכין כב.). אימר צררי אתפסיה. אביהם נתן לבעל חובו מעות או כסף והכי במסכתן בשעת מיתה ולא הספיק ליטול את השטר מידו (שם).

מוסף תוספות

א. עיין בראשונים, ולכאורה משמע מתוס' דלא כהראשונים.

עין משפט נר מצוה

קלב א מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' ה ועי' בהשגות וכמ"מ סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף י' יח:

קלג ב ג מיי' שם פכ"ו הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קל סעיף ו:

קלד ד ה מיי' שם הל' ו ועיין בהשגות וכמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קל סעיף ו:

רבינו גרשום

חרן מערב. הא דקאמר במתני' דבין כך ובין כך לא יפרע מן הערב: צידן. במס' גיטין מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך על מנת שתביא אצטליתי ואבד אצטליתו אינו גט: רשב"ג אמר נותן דמיה והרי הוא [גט] ולית הלכתא כוותיה: וראיה אחרונה. במס' סנהדרין אמר רשב"ג מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים ולא היה יודע שיש לו ראיה והביא לו ראיה כו': כולן לשון ערבות הן. כיון שאמר לו בלשון הלואה: כולן לשון קבלנות הן. כיון שאמר לו בלשון נתינה דנתינה היינו קבלנות כדאמרי' לעיל תנה אותו על ידי דהיינו קבלנות: איבעיא להו הלוהו ואני קבלן. וכן כי אמר ליה תן לו ואני ערב מאי מי אזלינן בתר תן לו דהיינו קבלנות או בתר ואני ערב דהיינו ערבות: אמר רב יצחק. תפוס לשון אחרון להיכא דאמר ליה לבסוף ואני ערב היינו לשון ערבות ולהיכא דאמר לבסוף ואני קבלן היינו לשון קבלנות אע"ג דאמר מעיקרא הלוהו: בר מתן לו. דהיינו תנה אותו על ידי אשיבנו אליך היינו קבלנות גמורה: ולא היא לא מפטר לוה מיניה דמלוה עד שישא מיד המלוה ליתן ללוה דהשתא לא קיבל הלוה מיד מלוה כלום להכי אין לו עליו כלום אלא הקבלן אפי' יש נכסים ללוה: מאן היה לסלוקיה ההוא דיינא אלא רב חנן בר אבא. דקסבר נכסוהי דברנש אינון ערבין ליה ולא היה לו ליפרע מן הנכסים דהיינו הערב עד שיתבע מן הלוה תחלה דשמא אילו תובע הוה היה פורעו ממקום אחר: ההוא ערבא דיתמי. שהיה א' ערב של אביהן במלוה שעל פה ומת האב והיה הערב ליתומין פורע החוב למלוה מנכסיו של עצמו מקמי דלודעינהו ליתמי והיה רוצה הערב לגבות מן היתומין מה שפרע למלוה: רב פפא אמר פריעת בעל חוב. למלוה במלוה שבעל פה ואין בה קנין לא חיוב הוא לפורעו כיון דאין לו שטר ולא עדות וקנין אלא מצוה היא שיפרע לו הודאת מלוה על פה ואילו היה הלוה קיים ולא היה רוצה לקיים מצוה זו היו בית דין חובטין אותו עד שיאמר רוצה אני ויפרע והשתא שמת ובניו יתומין קטנים הן יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו עד דגדלי והלכך לית עלייהו לפרוע לא למלוה ולא לערב כלום ולא פריעי ליה להאי ערב